

2014 január Hónapló

Dalos György: Szociális temetések

Berlin, 2013. december 24.

Ha jól olvasom a sajtót, kormányunk egyelőre visszahőkölt eddigi legmerészebb ötletétől, a szociális temetés néven kódolt projektől, legalábbis egy évvel kitolta az idevonatkozó törvény érvénybe léptetését. A dolog érthető: nem lett volna szép, ha a tavaszi választási kampány lelkes hangulatát egy ilyen temetés látványa akár csak egy vágókép erejéig is lerontja. Pedig bármily abszurd is az elgondolás, gyökerei valós talajba nyúlnak. Tény ugyanis, hogy a végtisztesség jelen költségei még legszerényebb szintjükön is alig elviselhetők az átlagos halandó számára. Elég, ha futó pillantást vetünk az egymással versengő cégek, a Gyászhuszár, az Aevum vagy a Szomorúfűz ajánlataira, hogy belássuk: a halál a mai Magyarországon merő fényűzés.

Mert fogadjuk bár el több kormánypárti tényező egybehangzó állítását, amely szerint havi 47 ezer forintból ki lehet jönni, ebben az összegben akkor is hiába keresnénk az életünk végességéből adódó, szó szerint tetemesnek mondható kiadást. Jelen árfekvésben például a közönséges hamvasztás az egyik vállalatnál 48 850 forint + áfa, a másiknál 59 000 forint áfával együtt. Ezen belül persze kérhetünk olcsó urnát, akciós áron 3000-ért és hófehéret 11 500-ért. A koporsós megoldás már költségesebb, a tölgyfaalapú 113 000, a nyárfából készült 74 900. Mindezen költségek azonban kizárólag a porhüvely tárolását érintik, mert a komplett szertartás lelkészi segédlettel áfástól 287 000 forintba kerül. Legalábbis ez a helyzet most, amikor az átlagkereset 227 000 forintra rúg, míg a létminimum 85 000 forintot tesz ki – e körül vagy ez alatt vegetál mintegy négymillió polgár, feltevésem szerint ők alkotják a „szociális temetésre” igényt tartók zömét. A dolog kétségtelen előnye, hogy a „szociális parcella”, a koporsó és az urna ingyenes, a hűtést, szállítást az önkormányzat vállalja, a hozzátartozóknak „csupán” a tetem mosdatásáról, öltöztetéséről, a sírhely szakszerű kiásásáról, majd visszahantolásáról kell gondoskodniuk. (Tiszteletben tartva a sírkert szabályait. Egy rosszul ásott halom többletköltséget von maga után.)

E komor háttérű adatokat azért tartom közlésre érdemesnek, hogy rávilágítsak a „szociális temetés” mélyen átgondolt háttérére. Amikor a parlament megbízható kétharmados többsége az akadémikusok ellenében jóváhagyta a belügyminiszter által beterjesztett törvénykiegészítő javaslatot, ezzel voltaképpen a rezsicsökkentés újabb hullámát indította el. Millióra tehető azoknak a választópolgároknak a száma, akiknek mostantól nem kell aggódniuk a rájuk törő gyásszal járó anyagi gondok miatt. Az, hogy a sírba tételt maguk abszolválhatják, csak része a munkaalapú társadalom megteremtésére irányuló magasabb céloknak. Az állam és az önkormányzat pedig, ily módon megszabadulván a kegyeleti terhektől, az eddiginél is nagyobb anyagi és erkölcsi erőket fordíthat régebbi korok hőseinek és mártírjainak méltó újratemetésére.

Utolérhetetlen elődünk, Karinthy Frigyes már a harmincas években, a mostanság napról napra

szépülő Horthy-érában is elmorfondírozott az akkor temetési kiadásokon, és joggal tette fel a költői kérdést: „Miből haljak meg ilyen körülmények között?”

Író társam, a Szentpétervárról elszármazott Sonja Margolina, több kinyomtatott és szépen méltatott könyv szerzője a jelek szerint megelégtelt a kiadókkal vívott küzdelmet, és rendhagyó lépésre szánta el magát: Hidegklíma című krimijét gondosan megszerkesztve feltétette az Amazon könyvküldő szolgálat portáljára. A művet nyomtatott formában tíz euróért bárki megrendelheti, Amazon-klubtagoknak öt euróért adják, a postai kézbesítés díjtalan. A bevételből a szerző részesedik, hogy mely arányban, arról ugyanúgy nem tudok, mint egyéb részletekről, szerződésről, copyrightról, szerkesztésről – Sonja mindenesetre hazájának szóhasználatával „szamizdatnak” nevezi a friss publikációt. Marad a kérdés: vajon az újdonsült publikációs keret a kiadói szakmának forradalmi szakaszát jelzi-e, vagy inkább a könyv afféle szellemi „szociális temetése”?

Hogy mekkora becsülete volt valaha a fedőlapok közé zárt versnek, novellának, regénynek, azt – ha negatív módon is – volt alkalmam megtapasztalni. Hazai könyvtalamban tizenötödik esztendejében ráfanyalodtam az engedély nélküli nyugati kiadásra, és a nyolcvanas évek közepéig öt ilyen könyvet jelentettem meg. Egyszer a Gorkij (ma Idegennyelvű) Könyvtár katalógusában matatva, merő hiúságból rákerestem a nevemre, és meglepetten tapasztaltam, hogy valamennyi illegális nyugati könyvem megvan nekik. Még nagyobb, szinte revelációszerű felfedezésként hatott rám, hogy valamennyi cédulára rábélyegezték a „ZA” (Zárt Anyag) jelzetet. Vagyis: sikerült olyasmit alkotnom, amit külön engedély nélkül még olvasnom sem volt szabad! Istenuccse, egy Kossuth-díjjal sem becsülhették volna meg jobban írói munkásságomat.

No, azért a német könyvpiac bedőlése szomorkásabb nosztalgiákat is elindít bennem. Eszembe jut 1999 ősze, a Frankfurti Könyvásár magyar fővendégségének nyitánya, amikor a főpályaudvar könyvesboltjának ábécérendben telített polcain egyedül a K betűnél egymás mellé sorakozva láttam Kertész, Konrád, Kornis, Kőbányai, Krúdy, Krasznahorkai és Kukorelly könyveit. Az összesen száz magyar újdonság, amely akkor a német piacon egyidejűleg jelentkezett, látszólag bebetonozta a hazai irodalmat a kinti köztudatba – mindenesetre rákerültünk a németre fordított külföldi könyvek húszas toplistájára. Szerzőszámot tekintve ma sincs ok panaszra, és akadnak látványos sikerek is, például Szerb Antal, Kosztolányi és legutóbb a Bánffy-trilógia lelkes recenziós fogadtatása. Közben azonban feltűnő jelenség, hogy az utóbbi években napvilágot látó, szép formában kiadott magyar műveket – tisztelet a kivételnek, néhány régóta jelen lévő és díjakkal ékesített magyar szerző könyvének – szinte teljes visszhangtalanság veszi körül.

Ennek a különös jelenségnek sajátos időkeretet ad a 2010-es esztendő. Az azóta németül megjelent új magyar művek, a már említett kivételek mellett, jószérivel említetlenül maradnak – tíz ilyen könyv közül kettőt méltat figyelemre a kritika, s azokat is egy-két recenzió erejéig. Feltűnő továbbá, hogy a hallgatás olyan írókra is kiterjed, akiknek az előző évtizedben megjelent német nyelvű publikációit komoly érdeklődéssel fogadták, valamint hogy a közöny nemcsak szerény kapacitású vidéki kiadók, hanem patinás régi vállalatok termését is érinti. Mindebben persze része van a könyvpiac radikális átrendeződésének, amit riasztó módon jelez a Suhrkamp csődje és az olvasási szokások változása – a berlini földalattin iPadot böngész az ifjú olvasó, és a kiadói szerződésekben az e-book is benne foglaltatik, eddigi tapasztalataim szerint csekély sikerrel.

Éppen ezek a tapasztalatok érlelnek meg bennem egy leheletvékony gyanút, amely speciálisan a magyar könyvre vonatkozik. A hetvenes évektől kibontakozó kereslet mögött őszinte

kíváncsiság rejlett: milyen lehet az élet a keleti tömbben túl azon, amit egyrészt a hidegháborús antikommunista propaganda, másrészt pedig a hivatalos szocialista kultúra láttatott? Az olvasó autentikus életjelekre vágyott, és ezeket éppen a liberális magyar kultúrpolitika engedte át a szellemi útlevél- és vámvizsgálatokon. Valami módon még az illegális disszidensirodalom is azért válhatott információs forrássá, mert nem az üdözöttség pátoaszát, hanem a peremlét iróniáját közvetítette, Konrád révén nem végsőkéig elkeseredett, hanem életélvező szembenállást hirdetett. Tulajdonképpen így éltük túl az 1989-es esztendőt, amelytől kezdve az egykori kirekesztettség irodalmon kívüli erénye, az úgynevezett „disszidensbónusz” nem számított többé.

No, de mi van most, 2010 óta? Az van, hogy míg tíz évvel ezelőtt a „Magyarország” hívószóra az olvasó németnek Kertész, Konrád, Nádas, Esterházy, Szabó Magda jutott eszébe, ma ész nélkül Orbánra és Vonára asszociál. Az országot a nyugati média nagyjából leírta, s vele valamelyest aktuális irodalmát is, lévén az igazi irodalom nem botrányhordozó, márpedig skandalum nélkül nincs hírérték. Hírérték nélkül pedig marad az eredeti felállás, a finnugor elszigeteltség, a különben jól fogadott Kosztolányi lamentációja: „Mert néma gyermek minden kis magyar, / a nagyvilág nem érti meg szavát”.

Ásotthalom négyezer lakosú község az egykorvolt, éberen őrzött jugoszláv határon, hirtelen kiszökellt a hírnélküliségből. Egy késő őszi vasárnapon választásra jogosult polgárainak mintegy 34 százaléka járult az urnákhoz, ám e törpe minoritásnak 73 százaléka egy bevallottan náci és többféle törvénysértéssel vádolt figurát tartott érdemesnek a polgármesteri tisztségre. Az ügy pikantériájához tartozik, hogy az említett figurát, aki mellesleg vállalkozó és így potenciális munkaadó, több volt helyi szocialista, jelenleg a Demokratikus Koalíció híve is kegyébe fogadta, s ezért őket a Gyurcsány-párt – helyesen – kizárta soraiból. A történet azonban megtörtént, ahogy a németek mondják, a gyerek már beleesett a kútba, marad kérdés, megijedjünk-e, s ha igen, mennyire.

Ásotthalom polgárai ezzel a voksolással bizonyos értelemben saját sorsukról döntöttek rosszul, de a félreértés elkerülése végett megjegyzendő, hogy ez a szemrehányás nem a náci figurát támogatóknak szól, hanem annak a 66 százaléknak, amely még a déli rántott csirke elfogyasztása és a szieszta után sem kívánta elrontani a napot demokratikus jogainak a gyakorlásával. Ebben a vonatkozásban egyáltalán nem voltak unikálisak. 2009 tavaszán az Európai Parlament választásain a magyar szavazópolgárok 36 százalékának 15 százaléka emelte a Jobbikot a civilizált európai párt státuszába. És még azt se lehet mondani, hogy sereghajtók lettünk volna a politikai passzivitás mezőnyében. 2009 tavaszán még nálunk is kevésbé érezték fontosnak az állásfoglalást az angolok, a szlovének, a csehek, a románok, a lengyelek, a litvánok és a szlovákok (19 százalék – Sic!). Vagyis: európai kérdéseket egyre inkább azok döntenek el, akik nem döntenek, és ez bizony felér egy szociális temetéssel. Hogyan is írta Bruno Jasieński lengyel író (1901–1938)? „Ne félj az ellenségeidtől, legföljebb megölnek. Ne félj a barátaidtól, legföljebb elárulnak. De félj a közönyösöktől, mert az ő hallgatóságos jóváhagyásukkal történik minden árulás és hazugság a világon.”

Kapcsolódó írások:

1. **Dalos György: Egy hét Mubarakkal** Berlin–München, 2011. február 6. Hétfő este komputerem képernyőjén egyszer csak...
2. **Dalos György: Téli elégia** Berlin–Budapest, 2010. február 13. A klíma nyomatékosan cáfolja a...
3. **Dalos György: Látványok és olvasmányok** Berlin, 2010. szeptember 5. Elindulok reggeli

portyámra, elsőnek Katjához, a...

4. **Dalos György: Megint Szócs** Mégis csak maradt valami sajátos bája Szócs Géza megnyilvánulásainak. Április elején...
5. **Dalos György: Fantáziák** Berlin, 2012. november 5. Vállalva az önismétlés ódiumát, újól foglalkoznom...

Cimkék: Dalos György